

Анастасія ЛЕЗІНА¹,

кандидат економічних наук

ORCID ID: 0000-0003-0516-6598

¹Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

Прийняття: 14/05/2025

Рецензія: 31/05/2025

Публікація: 30/06/2025

DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2025-2-11>

СОЦІАЛЬНИЙ ЕФЕКТ ПРОЦЕСІВ ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ: РОЗВИТОК МЕТОДОЛОГІЇ ТА АНАЛІЗ ПРАКТИКИ

JEL Класифікатор:

A13, D21, M21, L21

This is an Open Access
article distributed
under the terms
of the [Creative Commons
CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

© Лезіна А.В.,
2025

У статті досліджено соціальний ефект процесів зміцнення економічної безпеки підприємств. Основною метою є розробка новаторського методологічного підходу до ідентифікації, квантифікації та якісної інтерпретації соціального ефекту від реалізації процесів зміцнення економічної безпеки підприємств, а також проведення емпіричного аналізу рівня сприйняття та відтворення відповідних стратегій серед працівників вітчизняних підприємств енергетичної галузі. У роботі застосовано системний підхід для концептуалізації соціального ефекту, методи порівняльного аналізу наукових публікацій для виявлення існуючих прогалин, емпіричний аналіз з використанням апроксимуючої логарифмічної функції Еббінгауза для оцінки рівня відтворення інформації серед керівного персоналу підприємств об'єднаної енергетичної системи України. Методологічною основою виступили: теорія соціального капіталу, концепція корпоративної соціальної відповідальності та принципи стейкхолдерського підходу. В результаті обґрунтовано триетапну модель впровадження соціальної спрямованості процесів зміцнення економічної безпеки (хабітуалізація, об'єктивізація, седиментація) та ідентифіковано потенційні протиріччя на кожному етапі. Проведено емпіричну оцінку рівня відтворення стратегій соціальної спрямованості серед керівництва підприємств об'єднаної енергетичної системи України (ОЕС-У), виявлено часові параметри засвоєння інформації та встановлено тенденцію до підвищення рівня відтворення протягом

ISSN 2786-5339 (print)
ISSN 2786-5347 (online)

досліджуваного періоду. Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на розробку комплексних індикаторів кількісної оцінки соціального ефекту, дослідження галузевих особливостей його прояву та розробку практичних рекомендацій щодо оптимізації соціально орієнтованих стратегій зміцнення економічної безпеки підприємств.

Ключові слова: підприємство, сталий розвиток, соціальний ефект, економічна безпека, процеси зміцнення, управління.

Anastasia LIEZINA

SOCIAL EFFECT OF PROCESSES OF STRENGTHENING THE ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISES: DEVELOPMENT OF METHODOLOGY AND ANALYSIS OF PRACTICE

The article carries out an in-depth study of the social effect accompanying the processes of strengthening the economic security of enterprises. The key goal is to develop an innovative methodological toolkit aimed at comprehensive identification, quantitative assessment and qualitative interpretation of social consequences resulting from the implementation of measures designed to increase the level of economic security of enterprises. In addition, it is planned to conduct a thorough empirical analysis, the purpose of which is to determine the level of perception and reproduction of strategic provisions related to the social orientation of the processes of strengthening economic security among the management personnel of domestic enterprises operating in the strategically important energy sector.

The study uses a systematic approach, which allowed for a comprehensive conceptualization of the social effect as a multifaceted phenomenon. The use of methods of comparative analysis of scientific publications made it possible to identify existing gaps in the theoretical and methodological support of the research issues. The empirical part of the work is based on the application of the approximating logarithmic Ebbinghaus function, which made it possible to assess the dynamics of the level of information reproduction among key managers of enterprises of the unified energy system of Ukraine. The theoretical and methodological basis of the study was the fundamental provisions of the theory of social capital, the concept of corporate social responsibility, as well as the fundamental principles of the stakeholder approach, which allowed us to consider the problem from different scientific perspectives.

The result of the study was the substantiation of a three-stage model of introducing social orientation into the processes of strengthening the economic security of enterprises, which includes successive stages of habituation, objectification and sedimentation. Within each stage, potential contradictions and risks were identified that may

complicate the effective implementation of socially oriented measures. Empirical assessment of the level of reproduction of social strategies among the management of enterprises of the United Energy System of Ukraine (UES-U) allowed to identify the time characteristics of the processes of assimilation of strategic information and to record the general trend towards an increase in the level of reproduction during the analyzed period, which indicates the cumulative effect of the implementation of social principles. Further scientific research in this area should be focused on the development of integrated indicators for a comprehensive quantitative assessment of the social effect, the study of the specifics of its manifestation in various sectors of the economy, as well as on the formation of practically oriented recommendations for optimizing strategies for strengthening the economic security of enterprises, taking into account social priorities.

Keywords: *enterprise, sustainable development, social responsibility, economic security, strengthening processes, management, performance assessment.*

Постановка проблеми. У контексті турбулентного економічного розвитку сьогодення, де підприємницькі структури зіштовхуються з калейдоскопом загроз їхньому стабільному функціонуванню, усталення економічної безпеки постає як безальтернативний імператив. Однак традиційні парадигми дослідження цієї проблематики переважно концентрують свою увагу на фінансово-господарських та технологічних аспектах, залишаючи поза межами належної уваги вагомий соціальний резонанс відповідних процесів. Зростаюча суспільна значущість питань корпоративної відповідальності, етичного ведення бізнесу та гармонійних взаємовідносин із зацікавленими сторонами актуалізує потребу в ретельній експлікації соціальних наслідків ініціатив, спрямованих на зміцнення економічної стійкості підприємств.

Попри емпіричні свідчення про взаємозумовленість економічних та соціальних результатів діяльності бізнес-одиноць, методологічний інструментарій для всебічного вимірювання та якісної оцінки соціального ефекту від впровадження заходів щодо безпеки залишається фрагментарним та потребує істотного збагачення. Відсутність уніфікованих критеріїв, комплексних індикаторів та верифікованих моделей ускладнює компаративний аналіз, обґрунтоване прийняття управлінських рішень та повноцінне розкриття потенціалу соціально орієнтованих стратегій безпеки. З огляду на це, назріла нагальна необхідність у розробці новаторської методології, здатної ідентифікувати, квантифікувати та якісно інтерпретувати соціальні екстерналиї процесів зміцнення економічної безпеки підприємств, а також в емпіричному дослідженні існуючих практик з метою виявлення кращих моделей та типових проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх наукових розвідок вітчизняних та зарубіжних учених, за останні роки у сфері соціального ефекту процесів зміцнення економічної безпеки підприємств, засвідчує зростаючу зацікавленість у розширенні традиційного економічного погляду на безпеку. Вітчизняні науковці, зокрема Зубко Т. Л. [1] та Андріїв Н. М. [2], наголошують на взаємопроникненні економічних та соціальних аспектів стійкості бізнес-структур, обґрунтовуючи необхідність інтеграції соціальних індикаторів до систем оцінки економічної безпеки. У свою чергу, Сирота В. С. та Петрова І. Л. [3] емпірично досліджують кореляцію між рівнем соціальної відповідальності та показниками економічної безпеки вітчизняних підприємств, виявляючи позитивний взаємозв'язок.

Закордонні дослідження демонструють аналогічну тенденцію до розширення концептуальних меж економічної безпеки. Так, Porter M. & Kramer M. [4] у своїй праці акцентують на створенні спільної цінності, де соціальний прогрес та економічний успіх є взаємопідсилюючими факторами, що безпосередньо впливає на довгострокову безпеку підприємства. Заслугує на увагу думка Carroll A. [5], який переглядає класичну піраміду корпоративної соціальної відповідальності, підкреслюючи її інтегральну роль у забезпеченні легітимності та стабільності бізнесу, що є фундаментальними складовими економічної безпеки.

Особливу увагу зарубіжні дослідники приділяють вивченню впливу соціального капіталу та довіри на економічну стійкість підприємств. Putman R. [6] у своїх останніх роботах підкреслює значення соціальної згуртованості та довіри як критично важливих елементів для економічного процвітання та безпеки на мікро- та макrorівнях. Valadbigi A. & Narutyunyan B. [7] у працях обґрунтовують, що високий рівень соціальної довіри сприяє зниженню трансакційних витрат та підвищенню ефективності економічної діяльності, тим самим зміцнюючи економічну безпеку підприємств через покращення бізнес-середовища.

Водночас, аналіз наукових публікацій виявляє певні прогалини у досліджуваній сфері. Незважаючи на зростаюче розуміння важливості соціального контексту економічної безпеки, відчувається брак комплексних методологічних підходів до кількісного вимірювання та якісної оцінки соціального ефекту від конкретних заходів щодо зміцнення економічної безпеки. Також недостатньо дослідженими залишаються галузеві особливості прояву соціального ефекту та його вплив на різні аспекти діяльності підприємств.

Підсумовуючи, огляд останніх наукових досліджень свідчить про еволюцію поглядів на економічну безпеку підприємств у напрямі ін-

теграції соціальних аспектів. Однак, для поглибленого розуміння взаємозв'язку між соціальною спрямованістю та економічною стійкістю бізнесу, а також для розробки практично орієнтованих рекомендацій, необхідні подальші міждисциплінарні дослідження, спрямовані на розбудову адекватного методологічного інструментарію та проведення емпіричних верифікацій.

Метою дослідження є розробка новаторського методологічного підходу до ідентифікації, квантифікації та якісної інтерпретації соціального ефекту від реалізації процесів зміцнення економічної безпеки підприємств, а також проведення емпіричного аналізу рівня сприйняття та відтворення відповідних стратегій серед працівників вітчизняних підприємств енергетичної галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реалізація процесів зміцнення економічної безпеки підприємств в умовах невизначеності має супроводжуватися розробкою «правил гри», дотримуючись яких, вони сприймаються не лише як усталена норма, а й як невід'ємний елемент господарського порядку діяльності підприємств.

Варто відзначити, що методики дотримання «правил гри» мають «...набути значимість, цінність і стабільність...» [8], «...регулювати різні типи діяльності людей...» [9, С. 19], «перетворити абстрактні правила на реальні заходи...» [10, С. 29], «...структурувати взаємодію для людей з урахуванням відповідності нормам поведінки...» [11]. Ми вважаємо, що означені обставини можуть бути реалізовані за умови соціальної спрямованості процесів зміцнення економічної безпеки підприємств, особливо в умовах невизначеності сьогодення.

Зрозуміло, що структура та зміст соціального спрямування підприємства залежить від дій індивідуумів, які представляють даний суб'єкт господарської діяльності. У контексті поданого дослідження це можна інтерпретувати таким чином: зміст функцій щодо зміцнення економічної безпеки залежить від самих суб'єктів господарської діяльності, а успіх їх реалізації – від того, наскільки вони відповідають «правилам гри» чи системі формальних та неформальних норм, що існують на ринку в умовах невизначеності.

Враховуючи зазначене, логіка цього етапу дослідження базується на побудові ланцюжка взаємопов'язаних елементів: «соціальна спрямованість – стратегія розвитку підприємства – суспільне середовище». Однак, передусім, слід звернути увагу на те, що соціальна спрямованість на підприємствах у досліджуваній нами проблематиці мають неформальний

характер, оскільки функції зміцнення економічної безпеки підприємства на практиці (інколи в теорії) часто не виділяються, а «правила гри» під час їх реалізації, переважно, є формальними, які мають бути закріплені у відповідних концепціях, програмах, методичних рекомендаціях тощо.

Зважаючи на це, у рамках досліджуваної проблематики, соціальною спрямованістю є сукупність нормативно-правових актів та нормативно-довідкової інформації, якою керуються підприємства під час реалізації своїх функціональних обов'язків, та укрупнення (зміцнення) своєї економічної безпеки. При цьому реалізація таких функцій залежить від:

- наявності різних внутрішніх нормативних документів, які формують «правила гри» діяльності підприємств у своїй галузі;
- спроможності підприємства реалізувати соціальну спрямованість та закріплювати їх у вигляді нормативів, що вкрай важливо для подолання зайвого опортунізму під час реалізації запланованих дій у рамках зміцнення позицій економічної безпеки в умовах невизначеності;
- взаємозв'язку та взаємозумовленості всіх операційних видів діяльності між собою, які мають бути покладені в основу формування, укорінення та розвитку нормативів під час реалізації запланованих дій у рамках зміцнення позицій економічної безпеки в умовах невизначеності.

Однак так виглядає еталонна ситуація із закріпленням та трансляцією встановлених «правил гри» у площину ринку. На практиці ж вони мають бути сприйняті підприємствами, оскільки положення нормативно-довідкової інформації не завжди повною мірою відповідають ідеям, що декларуються в соціальній нормативно-правовій інформації.

У результаті аналізу літературних джерел та опрацювання сучасних підходів [12 – 14] до процесу формування довготривалої соціальної відповідальності підприємства варто відзначити етапи впровадження даних дій. Спираючись на аналіз, запропоновано визначити впровадження соціальної спрямованості як процес, що містить три етапи: створення нових «правил гри» та формування звички до нових обставин, що, інакше кажучи, інтерпретується як хабітуалізація, об'єктивізація «правил гри», тобто їх поширення та впровадження в операційну діяльність підприємств, і останній етап – це седиментація «правил гри» – їх закріплення та збереження протягом певного часового проміжку (рис. 1).

Рис. 1. Науково-методичний підхід соціальної спрямованості процесів зміцнення економічної безпеки підприємств

Поглиблюючи цю думку, приходимо до висновку, що на кожному із зазначених вище етапів соціальної спрямованості діяльності підприємства зміцнення економічної безпеки підприємств в умовах невизначеності можуть виникнути протиріччя, а саме:

1) на етапі створення нових «правил гри» чи хабітуалізації, пов'язані з необхідністю виявлення, оцінки та протидії загрозам економічній безпеці на основі чітких алгоритмів, механізмів, підходів, які мають бути закріплені у нормативно-довідковій інформації, проте не завжди можуть бути сформовані підприємствами;

2) на етапі об'єктивізації «правил гри», які полягають у нестачі програм партнерства у напрямі посилення економічної безпеки, внаслідок чого не відбувається популяризація культури та етики підприємницької діяльності, трансляція практик сумлінної конкуренції та захисту прав її суб'єктів (працівників) та підрозділів;

3) на етапі седиментації «правил гри», пов'язані з невідповідністю положень нормативно-правових документів («правил гри», на думку під-

приємств) реальній практиці зміцнення економічної безпеки, яка транслюється та поширюється на її суб'єкти («правила гри», на думку працівників), внаслідок чого виникають конфлікти у процесі реалізації процесів соціальної спрямованості.

Саме її закріплення як соціальної спрямованості, з одного боку, підтримує процеси реалізації функцій із забезпечення економічної безпеки, з іншого – на апробацію окремих елементів однойменної методології [15].

Варто звернути увагу, що розроблений науково-методичний підхід виступає свого роду «дорожньою картою» процесів соціальної спрямованості, оскільки містить чіткий перелік етапів та сутнісну характеристику протиріч, які мають бути вирішені. Послідовне виділення етапів та результатів від реалізації кожного з етапів підходу дозволяє розглядати соціальну спрямованість процесів зміцнення економічної безпеки підприємств як алгоритм дій, де зворотний зв'язок формується за допомогою взаємної узгодженості положень стратегії розвитку підприємств, на підставі визначеного відповідного рівня економічної безпеки підприємств. Тобто, в широкому розумінні, вбачається, що соціальна спрямованість від процесів зміцнення економічної безпеки підприємств є додатковим елементом розвитку та становлення підприємства.

У свою чергу, деталізація ефекту від реалізації розробленого на рис. 1 науково-методичного підходу дозволяє говорити про синергію його економічної та соціальної складової. Крім цього, основним результатом процесів соціальної спрямованості стратегії розвитку підприємств з врахуванням зміцнення його економічної безпеки є перехід від неформальних «правил гри» (вплив де-факто) до виключно формальних (вплив де-юре).

Логіка реалізації науково-методичного підходу пов'язана з поетапною розробкою документації, яка формалізує «правила гри» щодо зміцнення економічної безпеки підприємств та надає можливість оперативно виявляти та реагувати на відхилення від еталонних результатів. Це значною мірою пов'язано зі значенням запропонованого науково-методичного підходу для теорії та практики розвитку підприємств загалом.

Для вирішення питань практичного застосування впровадження та визначення стратегії розвитку підприємств з врахуванням соціального спрямування та забезпечення процесів зміцнення економічної безпеки необхідно чітко сформулювати позицію щодо взаємодії всіх структур на підприємстві, під яким слід розуміти процес спільної реалізації та взаємодії функцій управління, спрямованих на виявлення, оцінку та, власне, протидію загрозам економічній безпеці, що дозволяє досягти як економічного, так і соціального ефекту. Тут важливо відзначити, що така взаємодія, як

правило, відбувається у рамках відповідного проекту партнерства структурних підрозділів, а саме: виникає потреба закріплення їх прав, обов'язків та повноважень. Це призводить до послідовної реалізації функцій управління в рамках етапів взаємодії підприємницьких підрозділів в рамках процесів зміцнення економічної безпеки: від аналітичної підготовки (планування) до реалізації розробленої на її основі програми (контролю).

Враховуючи зазначене, у таблиці 1 подано послідовність етапів та комплекс заходів під час взаємодії структурних підрозділів підприємства у рамках процесів зміцнення економічної безпеки.

Таблиця 1. Етапи взаємодії структурних підрозділів підприємства в межах процесів зміцнення його економічної безпеки

Етапи взаємодії	Комплекс заходів
Аналітична підготовка	Аналіз загроз економічній безпеці підприємств
	Оцінка рівня економічної безпеки підприємств
	Вивчення сучасних підходів щодо зміцнення економічної безпеки підприємств та проблем їх реалізації
Проектна підготовка	Постановка мети та задач, принципів взаємодії щодо зміцнення економічної безпеки підприємств;
	Визначення пріоритетів та переліку показників ефективності реалізації проекту
	Формування напрямків та критеріїв ефективної взаємодії
	Опрацювання заходів щодо забезпечення завдань проекту
	Обґрунтування необхідного фінансового забезпечення реалізації заходів проекту
	Призначення відповідальних виконавців та учасників проекту, а також закріплення їх прав та обов'язків
Реалізація проекту	Реалізація вказаних у проекті заходів
	Оцінка показників ефективності реалізації проекту
	Розробка пропозицій та рекомендацій для подальших удосконалення взаємодії структурних підрозділів підприємства щодо зміцнення його загального рівня економічної безпеки

Джерело: складено автором

Етап аналітичної підготовки пов'язаний із необхідністю діагностики економічної безпеки. За такої діагностики слід відрізняти технологічні прийоми, що відображають послідовність обробки отриманої інформації, від методичних, які розрізняють сутність загроз економічній безпеці.

У найширшому розумінні етап проектної підготовки взаємодії структурних підрозділів підприємства у межах розробки та реалізації загальної стратегії з аспектом соціального спрямування базується на послідовному формуванні наступного ланцюжка категорій: «ресурси – діяльність – продукт – результат». Результатом реалізації співпраці щодо процесів зміцнення економічної безпеки є економічний та/або соціальний ефект. Тут доречно звернути увагу на те, що витрати на реалізацію окремого проекту мають бути не більшими за отриманий ефект. Хоча й цілком зрозуміло, що одноразові витрати на зміцнення економічної безпеки (зокрема на виявлення загроз) можуть призвести до економічного ефекту через певний період часу, тоді як соціальний ефект проявляється одразу (підвищення іміджу в очах працівників, суспільства).

Для реалізації будь-якого процесу, необхідно чітко його розуміння та єдина інтерпретація його положень як структурними підрозділами, так і керівництвом підприємства. Інакше кажучи, особливе значення має приділятися як структурі і змісту проектних дій, а й легкості запам'ятовування і відтворення їх положень. Тут доречно відзначити, що відтворення будь-якої інформації/положень/розпоряджень тощо (а в даному випадку запропонований підхід є новим елементом в діяльності підприємств) – один із найважливіших психічних процесів у діяльності працівників, у результаті якої відбувається її засвоєння і розуміння або відторгнення та створення супротиву. Відповідно, для оцінки рівня відтворення інформації (як співвідношення між ступенем її забування та зберігання) можуть застосовуватись кількісні методи.

Першим розробником таких методів був Ebbinghaus Н. [16], який побудував криву зміни обсягу пам'яті залежно від часу, що пройшов після її запам'ятовування, тобто криву часу забування. У такому разі, кількісне вимірювання сприйняття інформації різними групами стейкхолдерів можна визначити через застосування апроксимуючої логарифмічної функції для опису залежності особливості засвоєння інформації від часу, необхідного для її відтворення таким чином:

$$f(t) = a * \ln(t) + b,$$

де t – час, що минув з моменту отримання повної інформації;

a , b – параметри, що характеризують індивідуальні характеристики пам'яті людини (визначаються методом найменших квадратів за індивідуальною статистикою на основі тестувань впродовж певного періоду часу).

Інтерпретуючи подане вище у площину даного дослідження, нами було проаналізовано рівень відтворення стратегії розвитку підприємства з врахуванням соціальної спрямованості процесів зміцнення економічної

безпеки серед працівників підприємств ОЕС-У у 2024 році. Як об'єкт дослідження обрано 8 підприємств об'єднаної енергетичної системи України – АТ НАЕК Енергоатом, НЕК Укренерго, АТ Укргідроенерго, АТ НАК Нафтогаз України, ПАТ ДТЕК КРЕМ, АТ ДТЕК Західенерго, АТ ДТЕК Дніпроенерго та ПАТ Центренерго. Респондентами виступило найвище керівництво та/або керівники структурних підрозділів (84 особи), відповідям яких передувало їхнє ознайомлення з розробленою методикою та стратегією впровадження механізму зміцнення економічної безпеки підприємств [15]. Середні значення рівня відтворення респондентами основних положень стратегії у розрізі 12 місяців 2024 року за вказаними підприємствами подані в таблиці 2.

Таблиця 2. Результати сприйняття та відтворення положень стратегії зміцнення економічної безпеки підприємств ОЕС-У, що враховує їх соціальну спрямованість

АТ НАЕК Енерго- атом		НЕК Укр- енерго		АТ Укр- гідро- енерго		АТ НАК Нафтогаз України		ПАТ ДТЕК КРЕМ		АТ ДТЕК Захід- енерго		АТ ДТЕК Дніпро- енерго		ПАТ Центр- енерго	
f, %	t, місяці	f, %	t, місяці	f, %	t, місяці	f, %	t, місяці	f, %	t, місяці	f, %	t, місяці	f, %	t, місяці	f, %	t, місяці
6	1	8	1	8	1	5	1	7	1	9	1	7	1	6	1
8	2	11	2	12	2	10	2	9	2	13	2	11	2	10	2
10	3	14	3	15	3	14	3	12	3	16	3	16	3	16	3
11	4	20	4	18	4	19	4	16	4	21	4	20	4	19	4
19	5	24	5	23	5	21	5	29	5	25	5	25	5	24	5
24	6	28	6	27	6	29	6	27	6	29	6	28	6	30	6
30	7	35	7	32	7	38	7	29	7	38	7	36	7	39	7
32	8	38	8	44	8	45	8	32	8	40	8	43	8	46	8
47	9	46	9	52	9	51	9	46	9	47	9	52	9	50	9
48	10	51	10	61	10	55	10	48	10	53	10	64	10	54	10
51	11	60	11	66	11	67	11	53	11	62	11	68	11	66	11
63	12	68	12	70	12	72	12	64	12	68	12	70	12	71	12
f(t) = 22,536ln(t)- 8,4532 R ² = 0,7756		f(t) = 25,355ln(t)- 5,3167 R ² = 0,8129		f(t) = 25,93ln(t) – 7,5227 R ² = 0,7838		f(t) = 27,157ln(t)- 9,7321 R ² = 0,8263		f(t) = 21,919ln(t) – 5,5082 R ² = 0,8034		f(t) = 23,353ln(t) – 3,8127 R ² = 0,8213		f(t) = 26,823ln(t)- 8,0094 R ² = 0,8116		f(t) = 26,382ln(t)- 8,0252 R ² = 0,8413	

Джерело: оброблено автором

Відповідно до наукової літератури [17], нормальним рівнем для відтворення матеріалу прийнято вважати граничне значення 50%. Визначимо проміжні значення, а саме: період (кількість місяців), коли респондент кожного підприємства відтворював 50% основних положень стратегії розвитку соціальної спрямованості, тобто вирішимо рівняння, подані в таблиці 2 щодо параметра t при $f(t) = 50$.

Значення параметра t при $f(t) = 50$ становило для підприємств таким чином: АТ НАЕК Енергоатом – 2,2696; НЕК Укренерго – 2,3892; АТ Укргідроенерго – 2,5472; АТ НАК Нафтогаз Україна – 2,7456; ПАТ ДТЕК Київські регіональні мережі – 2,8953; АТ ДТЕК Західенерго – 3,1768; АТ ДТЕК Дніпроенерго – 3,1845; ПАТ Центренерго – 3,1954.

Отже, відтворення понад 50% основних положень стратегії розвитку підприємств соціальної спрямованості в процесах зміцнення економічної безпеки підприємств відбувається за накопичувальним ефектом (середній показник за всіма підприємствами 2,80045).

Найкраще сприйняття спостерігається на підприємствах АТ ДТЕК Західенерго, АТ ДТЕК Дніпроенерго та ПАТ Центренерго. Закономірно зробити висновок, що відтворення понад 50 % елементів стратегії розвитку підприємств з аспектом соціального спрямування задля забезпечення процесів зміцнення їхньої економічної безпеки відбувалося майже протягом половини аналізованого періоду. Не можна не помітити, що за допомогою лінії тренду логарифмічної функції за заданими вихідними параметрами спостерігається підвищення рівня відтворення інформації на всіх підприємствах протягом останніх місяців досліджуваного періоду. Вищезазначене підтверджує не лише логіку дослідження щодо необхідності дотримання стратегії розвитку підприємств, а й відкриває подальшу перспективу для їх застосування, оскільки надає додатковий час для спільного розроблення та коригування відповідних взаємозв'язків підрозділів підприємств.

Висновки та пропозиції. Проведене дослідження виявило нагальну потребу у розширенні традиційного розуміння процесів зміцнення економічної безпеки підприємств шляхом інтеграції до аналізу соціального ефекту. Теоретично обґрунтовано триетапну модель впровадження соціальної спрямованості (хабітуалізація, об'єктивізація, седиментація), що дозволяє концептуалізувати динаміку формування соціально відповідальної поведінки як вагомого чинника економічної стійкості. Ідентифіковані потенційні протиріччя, на кожному етапі впровадження соціальної спрямованості, підкреслюють складність та багатоаспектність цього процесу, вказуючи на необхідність розробки адресних управлінських механізмів для їх нівелювання. Емпіричний аналіз рівня відтворення стратегій соці-

альної спрямованості серед керівного персоналу підприємств об'єднаної енергетичної системи України засвідчив неоднорідність сприйняття та засвоєння інформації, що підкреслює важливість врахування індивідуальних та організаційних особливостей при впровадженні відповідних заходів. Загалом, отримані результати підтверджують значущість соціального контексту в забезпеченні економічної безпеки підприємств та відкривають нові напрями для подальших наукових розвідок.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у поглибленому вивченні механізмів впливу соціального капіталу та довіри на економічну стійкість підприємств в умовах нестабільності. Актуальним є дослідження ролі цифрових технологій у забезпеченні прозорості соціальної діяльності підприємств та підвищенні рівня довіри з боку стейкхолдерів. Окремої уваги потребує розробка моделей прогнозування соціального ефекту від впровадження заходів щодо зміцнення економічної безпеки, що дозволить підприємствам обґрунтовувати інвестиції в соціальну сферу з позицій їхнього внеску у довгострокову економічну стабільність. Міждисциплінарний підхід, що поєднує економічні, соціологічні та психологічні аспекти, є ключовим для всебічного розуміння соціального ефекту процесів зміцнення економічної безпеки підприємств та розробки ефективних практичних рекомендацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зубко Т. Л. Економічна безпека підприємства: виклики XXI сторіччя: [монографія]. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021, 420 с. DOI: 10.31617/m.knute.2021-572.
2. Андріїв Н. М. Економічна безпека підприємства в умовах цифровізації ринку праці: теоретичні та практичні аспекти: [монографія]. Львів: Растр-7. 2023. 320 с. ISBN 978-617-8296-79-7.
3. Сирота В. С., Петрова І. Л. Взаємозв'язок економічної безпеки підприємства та корпоративної відповідальності. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2014. № 2. С. 701 – 714. URL: https://library.krok.edu.ua/media/library/category/statti/petrova_0015.pdf.
4. Porter M., Kramer M. Creating shared value: how to reinvent capitalism – and unleash a wave of innovation and growth. *Harvard Business Review*. 2011. Vol. 89 (1-2). 62 – 77. URL: <https://surl.li/qwwmpj>.
5. Carroll A. The pyramid of corporate social responsibility: toward the moral management of organization stakeholders. *Business Horizons*. 1991. № 34 (4). 39 – 48. URL: <https://surl.gd/nzkkgq>.
6. Putman R. The Upswing: How America came together a century ago and how we can do it again. *Harvard Kennedy School*. 2020. URL: <https://surl.li/tqjqij>.

7. Valadbigi A., Harutyunyan B. Trust: The social virtues and the creation of prosperity. *Studies of Changing Societies: Comparative and Interdisciplinary Focus*. 2012. Vol. 1 (1). 80 – 95. URL: <https://surl.li/ggname>.

8. Фурсова В. А. Фурсов І. В., Фрунза С. А. Концепція зміцнення економічної взаємодії суб'єктів господарювання. *Економіка і суспільство*. 2024. № 61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-159>.

9. Шило Ж. Методики комплексної оцінки рівня економічної безпеки підприємств. *International Science Journal of Management Economics & Finance*. 2024. № 1(4). С. 17 – 25. DOI: [10.46299/j.isjmef.20220104.03](https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20220104.03).

10. Бобиль В. В., Дехтяр С. С. Трансформація економічної безпеки промислових підприємств в умовах фінансової нестабільності. *Ефективна економіка*. 2020. № 7. DOI: [10.32702/2307-2105-2020.7.20](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.7.20).

11. Шупрудько Н. В. Механізм зміцнення економічної безпеки держави з використанням інструментарію монетарної політики держави. *Ефективна економіка*, 2020. № 1. DOI: [10.32702/2307-2105-2020.1.93](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.1.93).

12. Букреева Д. С., Денисенко К. В. Соціальна відповідальність бізнесу як основа забезпечення ділової активності підприємств: євроінтеграційний аспект. *Економіка і суспільство*. 2022. № 38. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-52>

13. Білик Р. Р., Варвус А. І. Соціальна відповідальність бізнесу як основа підприємництва в сучасних умовах. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Том 8. № 3. С. 318 – 323. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-3-48>.

14. Лункіна Т. І., Власюк І. М. Корпоративна соціальна відповідальність бізнесу в Україні: сучасний стан та напрями вдосконалення. *Modern Economics*. 2017. № 1. С. 24 – 30.

15. Лезіна А. В. Шляхи розвитку методології економічної безпеки підприємств. *Київський економічний науковий журнал*. 2025. № 8. С. 66 – 73. DOI [10.32782/2786-765X/2025-8-9](https://doi.org/10.32782/2786-765X/2025-8-9).

16. Ebbinghaus H. Memory: A contribution to experimental psychology. New York: Dover. 1913. URL: <https://surl.li/sqzadl>.

17. Anderson J.R., Schooler L.J. Reflections of the environment in memory. *Psychological Science*. 1991. Vol. 2 (6). Pp. 396 – 408. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.1991.tb00174.x>.

REFERENCES

1. Zubko, T. L. (2021). *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: vyklyky XXI storichchia: monohrafiia*. [Economic security of the enterprise: challenges of the 21st century: monograph.]. Kyiv: Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t. 2021. 420 p. [in Ukraine].

2. Andriiv, N. M. (2023). *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva v umovakh tsyfrovizatsii rynku pratsi: teoretychni ta praktychni aspekty: monohrafiia*. [Economic se-

curity of an enterprise in the conditions of digitalization of the labor market: theoretical and practical aspects: monograph.]. Lviv: Rastr-7. 2023, 320 p. [in Ukraine].

3. Syrota, V. S. & Petrova, I. L. (2014). Vzaïmozv'iazok ekonomichnoi bezpeky pidpriïemstva ta korporatyvnoi vidpovidalnosti. [The relationship between economic security of an enterprise and corporate responsibility]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*. Vol. 2. Pp. 701 – 714 [in Ukraine].

4. Porter, M. & Kramer, M. (2011). Creating shared value: how to reinvent capitalism – and unleash a wave of innovation and growth. *Harvard Business Review*. Vol. 89 (1-2). Pp. 62 – 77.

5. Carroll, A. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: toward the moral management of organization stakeholders. *Business Horizons*. Vol. 34 (4). Pp. 39 – 48.

6. Putman, R. (2020). The Upswing: How America came together a century ago and how we can do it again. *Harvard Kennedy School*.

7. Valadbigi, A. & Harutyunyan, B. (2012). Trust: The social virtues and the creation of prosperity. *Studies of Changing Societies: Comparative and Interdisciplinary Focus*. Vol. 1 (1). Pp. 80 – 95.

8. Fursova, V. A., Fursov, I. V. & Frunza, S. A. (2024). Kontseptsïia zmitsnennia ekonomichnoi vzaïemodii subiektiv hospodariuvannia. [The concept of strengthening economic interaction between business entities]. *Ekonomika i suspilstvo*. Vol. 61 [in Ukraine].

9. Shylo, Zh. (2024). Metodyky kompleksnoi otsinky rivnia ekonomichnoi bezpeky pidpriïemstv. [Methods for comprehensive assessment of the level of economic security of enterprises]. *International Science Journal of Management Economics & Finance*. Vol. 1(4). Pp. 17 – 25 [in Ukraine].

10. Bobyl, V. V. & Dekhtiar, S. S. (2020). Transformatsïia ekonomichnoi bezpeky promyslovykh pidpriïemstv v umovakh finansovoi nestabilnosti. [Mechanism for strengthening the economic security of the state using the instruments of the state's monetary policy]. *Efektivna ekonomika*. Vol. 7 [in Ukraine].

11. Shuprudko, N .V. (2020). Mekhanizm zmitsnennia ekonomichnoi bezpeky derzhavy z vykorystanniam instrumentarii monetarnoi polityky derzhavy. [Mechanism for strengthening the economic security of the state using the instruments of the state's monetary policy]. *Efektivna ekonomika*. Vol. 1 [in Ukraine].

12. Bukreieva, D. S. & Denysenko, K. V. (2020). Sotsialna vidpovidalnist biznesu yak osnova zabezpechennia dilovoi aktyvnosti pidpriïemstv: yevrointehratsiïnyi aspekt. [Business social responsibility as the basis for ensuring business activity of enterprises: European integration aspect]. *Ekonomika i suspilstvo*. Vol. 38 [in Ukraine].

13. Bilyk, R. R. & Varvus, A. I. (2023). Sotsialna vidpovidalnist biznesu yak osnova pidpriïemnytstva v suchasnykh umovakh. [Business social responsibility as the basis of entrepreneurship in modern conditions.]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniki*. Vol. 3 (8). Pp. 318 – 323 [in Ukraine].

14. Lunkina, T. I. & Vlasiuk, I. M. (2017). Korporativna sotsialna vidpovidalnist biznesu v Ukraini: suchasnyi stan ta napriamy vdoskonalennia. [Corporate social responsibility of business in Ukraine: current status and areas for improvement]. *Modern Economics*. Vol. 1. Pp. 24 – 30 [in Ukraine].
15. Liezina, A. V. (2025). Shliakhy rozvytku metodolohii ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv. [Ways to develop the methodology of economic security of enterprises.]. *Kyivskiy ekonomichnyi naukovyi zhurnal*. Vol. 8. Pp. 66 – 73 [in Ukraine].
16. Ebbinghaus, H. (1913). Memory: A contribution to experimental psychology. New York: Dover. URL: <https://surl.li/sqzadl>.
17. Anderson, J.R. & Schoole, L.J. (1991). Reflections of the environment in memory. *Psychological Science*. Vol. 2 (6). Pp. 396 – 408.